

Utdannings- og Forskningsdepartementet
Postboks 8119, Dep
0032 Oslo

Pb 5490 Majorstua
0305 Oslo
Tlf: 23 08 80 70
Faks: 23 08 80 71
Org. nr. 983489060

Oslo, 30.01.2004

NOU 2003:25 Ny lov om universiteter og høyskoler

Abelia viser til høringsbrev av 30. september 2003 fra Utdannings- og Forskningsdepartementet hvor det bes om hørings svar om NOU 2003:25 "Ny lov om universiteter og høyskoler" (Ryssdalutvalgets innstilling).

Generelt

Universitets- og høyskolesektoren er i stadig mindre grad et lukket, nasjonalt system der en gjennom politiske eller departementale vedtak kan styre og dimensjonere hver enkelt institusjon og fastsette en arbeidsdeling mellom de statlige utdanningsinstitusjonene. Det er i dag et internasjonalt marked for utdanning og forskning. Mange private aktører i inn- og utland konkurrerer med de statlige universitetene og høyskolene om å tilby sine tjenester til studenter, næringsliv og offentlig sektor. Både de statlige og de private norske virksomhetene trenger derfor rammebetingelser og en fleksibilitet som gjør det mulig å tilpasse seg en verden og et utdanningsmarked i rask endring.

Det norske samfunnet har behov for å satse sterkere på innovasjon, forskning og andre rammebetingelser som kan gi oss et mer robust kunnskapsbasert næringsliv. Vi klarer i liten grad å konkurrere med andre land når det gjelder enkel vare- og tjenesteproduksjon. Derfor er vi nødt til å ha en målrettet satsing for å gradvis endre strukturen i norsk næringsliv til å bli langt mer kunnskapsintensiv. Universitetene og høyskolene må spille en helt sentral rolle i en slik satsing, både når det gjelder utdanning og forskning. Våre universiteter og høyskolars konkurranseevne vil ha stor betydning for norsk næringslivs fremtidige konkurranseevne.

Kommentarer til de viktigste spørsmålene

Abelia vil i dette hørings svaret begrense oss å kommentere de spørsmålene vi oppfatter som de aller viktigste i en ny lov om universiteter og høyskoler:

1. Felles lov for offentlig og private institusjoner

Abelia vil gi full støtte til prinsippet om en felles lov for offentlige og private universiteter og høyskoler. Vi mener at dette er den aller viktigste grunnen til å vedta en ny lov nå, og mener at dette er så viktig at eventuelle uenigheter eller behov for nye analyser på andre områder

ikke må være til hinder for at det vedtas en ny felles lov så raskt som mulig. Både offentlige og private forsknings- og utdanningsinstitusjoner vil få mer forutsigbare rammebetingelser og mer likeverdige konkurransevilkår når de omfattes av samme lovverk. Det betyr også at staten vil kunne være tydeligere på at både de offentlige og de private virksomhetene er viktige redskaper for staten når vi skal nå viktige samfunnsmessige mål.

2. Tilknytningsform

Abelia mener i likhet med flertallet i utvalget at dagens tilknytningsform til staten ikke er særlig godt egnet til å sikre den nødvendige juridiske og økonomiske handlefriheten. Dagens status som forvaltningsorgan virker sterkt begrensende på den økonomiske handlefriheten til å f. eks. bygge opp egenkapital eller ta opp lån. Det begrenser også muligheten til å inngå samarbeid med eksterne partnere. Det er derfor helt nødvendig at de statlige universitetene og høyskolene blir selvstendige rettssubjekter. Vi ser imidlertid en rekke svakheter ved den "stiftelseslignende" modellen flertallet foreslår. Det vil blant annet være uheldig at institusjonene blir selvrekutterende på styrenivå – og det virker ikke spesielt konstruktivt å løse dette ved at bestemte interessegrupper eller profesjoner skal få enerett på å peke ut noen styremedlemmer.

Abelia ønsker derfor at en i departementets videre arbeid med loven legger opp til at de statlige universitetene og høyskolene skal bli **særlovforetak**. Da vil en oppnå fordelene i den modellen utvalgets flertall foreslår, men samtidig sikre et tydeligere statlig eieransvar og styringsansvar. For samfunnet rundt universitetene er det viktig at universitetene og høyskolene ikke blir uten overordnet og strategisk styring fra myndighetene, men at de også er redskaper for å oppnå viktige samfunnsmessige og næringspolitiske målsettinger. Da vil en særlovsmoell med stor grad av frihet i det daglige, kombinert med en tydelig tilknytning til staten, være den beste modellen.

3. Styrets sammensetning

Abelia mener at styrene ved de statlige institusjonene bør ha eksterne styreflertall. Det bør være departementet og ikke institusjonene selv som formelt oppnevner disse styremedlemmene, men det kan godt være regler om at medlemmene normalt skal oppnevnes blant kandidater som er foreslått av institusjonen selv. Et eksternt styreflertall bidrar til å sikre kompetanse og erfaring fra samfunnet rundt og reduserer faren for at særinteresser skal prege beslutningene. Men en slik endring forutsetter naturligvis at styret konsentrerer seg om den overordnede strategiske styringen og kontrollen, og at det foregår en utstrakt delegering av myndighet internt i virksomhetene. Loven må sørge for at styrene ikke tvinges til å være for opptatt av detaljer eller at man blir en ankeinstans for en stor mengde saker fra underliggende nivåer fordi loven åpner for dette.

4. Institusjonens ledelse

Dagens styringsmodell med en valgt rektor som både er daglig leder for virksomheten og samtidig også er styreleder er ikke tilfredsstillende. Styreleder bør bli utpekt av departementet blant de eksterne styremedlemmene. Dette vil bidra til å understreke statens overordnede ansvar for og styring av institusjonene, og sannsynligvis også redusere behovet for å gå inn og detaljstyre i enkeltsaker i det daglige. Rektor vil da kunne få en tydeligere profil som øverste faglige og administrative leder for virksomheten.

5. Egenbetaling

Lovformuleringen om egenbetaling må være slik at den ikke virker begrensende på universitetene og høyskolenes muligheter til å tilby etter- og videreutdanning. Den må heller ikke virke begrensende på muligheten til å tilby utdanning i samarbeid med private universiteter og høyskoler. Ryssdalutvalgets mindretall har etter vårt syn en alt for rigid og begrensende formulering av "gratisprinsippet" som lett vil gi de statlige institusjonene en svært uheldig sperre mot å utvikle tilbud og samarbeidsløsninger det er etterspørsel etter i utdanningsmarkedet.

6. Tjenestemannsloven

Abelia er enig med flertallet i utvalget at ansatte ved statlige universiteter og høyskoler ikke bør være omfattet av tjenestemannsloven. Dette vil gi virksomhetene større fleksibilitet og gjøre det lettere å omstille seg. Det vil også skape likestilling mellom de offentlige og de private virksomhetene, noe som blant annet kan bidra til større mobilitet mellom offentlige og private virksomheter.

Vennlig hilsen
Abelia

Paul Chaffey
Adm. direktør